

AVUKATLIK ORTAKLIĞININ DİĞER ORTAKLIK TÜRLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI VE HUKUKİ NİTELİĞİ

Yrd. Doç. Dr. İbrahim ARSLAN*

Arş. Gör. Mücahit ÜNAL**

ÖZET

Ticari hayatta aynı piyasada birbirleri ile rekabet eden müteşebbisler piyasada tutunabilmek için çoğu zaman işbirliği yapmak ve güçlerini birleştirmek zorunda kalmışlardır. Bu işbirliği sonucunda güçlerini birleştiren küçük işletmeler başarıya da ulaşmışlardır. Ticari hayatta olumlu sonuçlar veren bu işbirliği zamanla diğer meslek dalarına da yayılmıştır. Bu doğrultuda avukatlık mesleğinde de işbirliği yapma ve güçleri birleştirme fikri hem yüksek giderleri paylaşma hem de belli konularda profesyonelleşerek daha iyi hizmet verebilme amacıyla ortaya atılmıştır. Bunun sonucunda da çeşitli ülkelerde avukatlık mesleğinin birlikte yapılmasını sağlayacak hükümler hukuk düzeni içindeki yerlerini almışlardır. Ülkemizde 02.05.2001 tarih ve 4667 sayılı Kanun ile 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 44. maddesi değiştirilerek “Avukatlık Ortaklığı” Türk Hukuk sistemine girmiştir. Bu çalışmada da Türk Hukuku açısından yeni bir müessese olan avukatlık ortaklığı hukukumuzda var olan diğer ortaklık türleri ile karşılaştırmış ve hukuki niteliğini belirlenmeye çalışılmıştır.

ANAHTAR KELİMELELER: Avukat, Türkiye’de Avukatlık, Avukatlık Ortaklığı, Avukatlık Şirketi, Türk Hukukunda Avukatlık Ortaklığı.

A COMPARISON OF LAWYER PARTNERSHIP WITH OTHER TYPES OF PARTNERSHIPS AND ITS LEGAL STATUS

ABSTRACT

Entrepreneurs who compete with one another in business life in the same market have often been obliged to cooperate to survive. Small businesses that joined their powers as a result of this cooperation have attained success. This cooperation, which yielded positive results in business life, has spread to other professional branches. In this context, the idea of cooperating and joining powers has been suggested for lawyers for the purpose of sharing high costs and offering better services by going Professional in certain areas. Consequently,

* Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Öğretim Üyesi

** Selçuk Üniversitesi Hukuk Fakültesi Ticaret Hukuku ABD Araştırma Görevlisi

statutes which enable lawyers to perform their profession together have taken their place within the legal systems of various countries. In our country, Article 44 of the Law on the Profession of Lawyers was replaced with Law number 4667 dated 02.05.2001 and thus “Lawyers’ Partnership” entered Turkish Legal system. The present study compared lawyers’ partnership, which is a new kind of institution in terms of Turkish Legal system, with other types of partnerships that exist in our law and attempted to determine its legal status.

KEYWORDS: Lawyer, Lawyer in Turkish, Lawyer Partnership, Law Firm, Lawyer Partnerships in Turkish Law.

GİRİŞ

Bilim ve teknolojinin akıl almaz bir şekilde ilerlemesi ve küreselleşme olgusu ülkeler arası sınırları ortadan kaldırmıştır. Aynı piyasa içerisinde birbiri ile rekabet etmek zorunda kalan birçok müteşebbis, dünya piyasasında tutunabilmek için güçlerini birleştirme yoluna gitmişlerdir. Ticaret hayatında başarıyı elde edenler de kendi çabası ile ticari faaliyette bulunan küçük işletmeler değil, güçlerini birleştiren büyük müteşebbisler olmuştur.

Ticaret hayatında ortaya çıkan ve başarılı olan bu güçleri birleştirme olgusu zamanla diğer meslek dallarına da yayılmıştır. Bu doğrultuda avukatlık mesleğinde de güçleri birleştirme fikri, özellikle yüksek giderleri paylaşarak daha kolay ayakta kalabilmek gayesi ile ortaya atılmıştır.

Hukuk alanındaki gelişmeler sonucu hukukun alanını genişletmesi, yeni hukuk dallarının ortaya çıkması, bilim ve teknolojinin gelişimi sonucu hukuk kurallarının sonuca bağlamadığı yeni durumların ortaya çıkması ve ticaretin gelişmesi ile Avrupa Birliği gibi oluşumlar sonucu dünya üzerindeki hukuk kurallarını bütünleştirme ve uygunlaştırma çabaları, hukuk ilminin alanını oldukça geniş ve karmaşık hale getirmiştir. Bu durum ise hukuk alanında uzmanlaşmanın gerekliliğini ortaya çıkarmıştır. Nitekim bir hukukçunun önüne çıkan her olaya çözüm getirmesi veya hukuk alanlarının tamamını tüm ayrıntıları ile bilmesi mümkün değildir.

Avukatlık mesleğinde avukatların sadece bazı hukuk dallarında uzmanlaşması ise onları çeşitli konularda uzmanlaşan diğer avukatlarla birlikte çalışmaya yöneltmiştir. İşte yüksek giderleri paylaşma, bazı hukuk dallarında uzmanlaşma ve birlikte çalışma düşünceleri avukatlık mesleğinin birden çok avukat tarafından bir büroda avukatlık ortaklığı şeklinde icra edilmesi fikrini ortaya çıkarmıştır. Ancak serbest bir meslek olan ve ticari bir gayesi olmayan avukatlık mesleğinin, amacı iktisadi bir gayeyi gerçekleştirmek veya kazanç elde etmek olan ortaklık adı altında icra edilmesi fikri çeşitli tartışmalara yol açmıştır. Tartışmalar çerçevesinde ileri sürülen fikirler avukatlık ortaklığına

karşı olanlar ve avukatlık ortaklığını savunanlar olmak üzere iki taraf oluşturmuştur.

Bu taraflardan avukatlık ortaklığının karşısında olanlar, ortaklık şeklinde icra edilen avukatlığın, mesleğin özellikleri ve gayesi ile bağdaşmadığını, güven duygusunu ortadan kaldırdığını, ortaklığın kar amacı güderek avukatlığı ticari faaliyet haline getireceğini, müvekkil açısından güvence teşkil eden avukatın kişisel sorumluluğunu ve avukatın bağımsızlığını ortadan kaldıracağını ileri sürmüşlerdir.

Avukatlık ortaklığı fikrini savunanlar ise, avukatlık bürosunun giderlerinin paylaşılması ve vergilerin azaltılması için ortaklığın gerekli olduğunu, geniş ve uzmanlaşmış bir kadro ile daha verimli çalışılabileceğini, rekabet gücünün artacağını, mesleğe ve hukuka daha fazla katkıda bulunulabileceğini, müvekkile karşı kişisel olarak sorumlu olan bir avukat yerine ortaklığın tüm avukatlarını sorumluluk altına sokan kurumsallaşmış ve örgütlenmiş bir avukatlık ortaklığının müvekkile daha fazla güven vereceğini ileri sürmüşlerdir.

Tartışmalar ve ileri sürülen fikirler çerçevesinde her ülke taraflardan birinde yer alarak kendi hukuk sistemine uygun bir yapıda olaya yaklaşmıştır. Dolayısıyla her ülke ya avukatlık ortaklığını kabul etmiş ve özel olarak hukuki kurallara bağlamış veya hukuk sistemlerinde var olan ortaklık türleri ile ilişkilendirmiş ya da avukatlık ortaklığını reddetmiştir.

Türkiye uzun süre avukatlık ortaklığını reddeden tarafta yer almıştır. Bu süre içerisinde Türkiye, avukatların birlikte çalışmasını veya birbirinden yardım almasını kabul etmiş ancak avukatlık ortaklığını kabul etmemiştir.

Nihayet, dünyadaki gelişmeler paralelinde ve günün ihtiyaçları çerçevesinde 02.05.2001 tarih ve 4667 sayılı Kanun ile 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 44. maddesi değiştirilerek “Avukatlık Ortaklığı” Türk Hukuk sistemine girmiştir. Daha sonra 25.11.2001 tarihinde Türkiye Barolar Birliğince hazırlanan Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği ile avukatlık ortaklığının ayrıntıları düzenlenmiştir. Yine avukatlık ortaklığına ilişkin ayrıntıları düzenlemek ve uygulamada birliği sağlamak amacıyla Avukatlık Kanunu (m.44, m.95, m.121) ve Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliğinde (m.5, m.8, m.10, m.12) yer verilen Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesi Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlanarak yayınlanmıştır. Ancak bu düzenlemelerde avukatlık ortaklığının hukuki statüsü tam olarak belirlenmediği gibi avukatlık ortaklığı Türk Hukukunda var olan ortaklık türleri ile de ilişkilendirilmemiştir.

1136 Sayılı Avukatlık Kanununun 44. maddesinde düzenlenen ve avukatlık mesleğinde ortaklaşa çalışma imkanı tanıyan iki müessese mevcuttur. Bunlar “Aynı Büroda Birlikte Çalışma” ve “Avukatlık Ortaklığı”dır. Aynı

büroda birlikte çalışma adı altında düzenlenen avukatlık mesleğinde ortaklaşa çalışma müessesesi, daha önce de Türk Hukukunda var olan ve var olmasa bile adi ortaklık şeklinde gerçekleştirilmesi mümkün olan bir müessesedir. Dolayısıyla aynı büroda birlikte çalışma müessesesi Türk Hukuku açısından bir yenilik değildir. Bu nedenle “Aynı Büroda Birlikte Çalışma” bu çalışmanın kapsamı içerisine alınmamış ve çalışmanın konusu Türk Hukuku açısından yeni bir müessese olan “Avukatlık Ortaklığı” ile sınırlandırılmıştır.

İşte bu çalışma, Türk Hukuku açısından yeni bir müessese olan avukatlık ortaklığını diğer ortaklık türleri ile karşılaştırarak hukuki statüsünü belirlemek amacıyla hazırlanmıştır. Bu çerçevede çalışmamızda öncelikle avukatlık ortaklığının tanımı verilecek ve tanımında yer alan unsurlar incelenecek daha sonra ise bu unsurlardan yola çıkılarak avukatlık ortaklığı diğer ortaklık türleri ile karşılaştırılacak ve hukuki statüsü belirlenmeye çalışılacaktır.

I. GENEL OLARAK

Türk Hukuk Sisteminde avukatlıkta ortak çalışma ile ilgili ilk hüküm¹, konuya dolaylı olarak değinen 1884 tarihli Dava Vekilleri Hakkında Rumeli Şarkıye Mahsus Kanunu Vilayetin 16. maddesidir. Daha sonra 1925 tarihli “İstanbul Barosu Nizamname-i Dahili” sinin 27. maddesinde ortak çalışma ile ilgili yine dolaylı bir hüküm yer almaktadır. 27 Haziran 1938 tarih ve 3499 Sayılı Avukatlık Kanununun 27 ve 32. maddeleri de avukatların müşterek büro açarak ortak çalışabileceklerini dolaylı olarak düzenlemiştir². Ortak çalışmayı ilk kez açık olarak düzenleyen ise 1136 sayılı Avukatlık Kanunudur. Avukatlık Kanunu “Ortak Avukat Bürosu Halinde Birlikte Çalışma” konu başlıklı 44. maddesinde avukatlıkta ortak çalışmayı düzenlemiştir.

“Avukatlık ortaklığı” kavramı ise Türk Hukuk sistemine 1136 sayılı Avukatlık Kanununda Değişiklik Yapılmasına Dair 4667 sayılı Kanunun 30. maddesi ile girmiştir. Türk Hukuk sistemine 4667 Sayı ve 02.05.2001 tarihli Kanun ile girmiş olmasına rağmen avukatlık ortaklığı, ülkemizde ve diğer bazı

¹ Türkiye’de avukatlık mesleği ile ilgili ilk düzenlemeler, “1870 tarihli İstanbul Barosu Derneği Tüzüğü” ve “13.01.1876 tarihli Dava Vekilleri Hakkında Nizamname” dir. Bu düzenlemelerde avukatlık mesleğinin ortaklaşa icra edilmesine ilişkin herhangi bir hükme yer verilmemiştir. 1870 tarihli İstanbul Barosu Derneği Tüzüğü ve 13.01.1876 tarihli Dava Vekilleri Hakkında Nizamname için bkz. Türkiye’de Savunma Mesleğinin Gelişimi Türkiye Barolar Birliği Yayınları 5, İstanbul 1972, s.3 vd

² **ARIHAN** Taylan / **KOÇAK** Aslı, Avukatlıkta Ortak Çalışma, ABD 1997, S.2, s.18.

ülkelerde öteden beri tartışılan ve hakkında çeşitli düzenlemeler yapılan bir konu olmuştur³.

Fransa'da avukatlık ortaklığına⁴ dair ilk düzenleme 1972 tarihli olup 84 maddeden oluşmaktadır. Ayrıca 27 Kasım 1991 tarihli ve 286 maddeden oluşan avukatlık mesleğinin organizasyonuna dair 1197 sayılı Kararname bulunmaktadır⁵. İngiltere'de de 1.1.1992 tarihinde yürürlüğe giren avukatlıkta şirketleşme ile ilgili bir düzenleme bulunmaktadır⁶.

Almanya'da⁷ avukatların limited şirket şeklinde örgütlenerek avukatlık mesleğini ortak yürütmesine, Bayern Eyalet Mahkemesinin 24.11.1994 tarih ve 3 ZBR 115/94 sayılı kararı⁸ ile izin verilmiştir⁹. Almanya'da, avukatlık mesleğinin ortak yürütülmesine olanak sağlayan bir diğer düzenleme, 1995

³ **GÜNER** Semih, Avukatlık Hukuku, Ankara 2002, s.499; **HAKİMOĞLU** Kenan, Avukatlıkta Ortak Çalışma ve Uzmanlaşma, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, Ankara 2000, s.245

⁴ Fransa'daki avukatlık şirketleri hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ÜNALÇIN** Pınar, Fransa'da Avukatlık Şirketi, TBBD 1999, S.2, s.519 vd.; **GÜNER**, s.505

⁵ **SUNGURTEKİN** Meral, Avukatlık Mesleği, Avukatın Hak ve Yükümlülükleri İzmir 1999, s.139.

⁶ **KİP** Levent, Avukatlık Şirketleri – Başka Şehirde Büro Açma – Meslekte Uzmanlık- ve Reklam Yasağı, İst.BD. 1992, S.7-8-9-, s.675 vd.

⁷ Ayrıntılı bilgi için bkz. **GÜNER**, s.504

⁸ Bayern Eyalet Mahkemesinin kararı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ARIHAN / KOÇAK**, s.22 vd.; **ARINIR** Turhan, Avukatlıkta Ortak Çalışma ile ilgili Yeni Alternatifler – Federal Almanya'dan İki Örnek, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği – Sempozyumu 25-29 Ekim 1995 Antalya, s.115 vd.; Bayern Eyalet Mahkemesi kararının Türkçe çevirisi için bkz. **KENDİGELEN** Abuzer / **DOĞAN** Fatih, Avukatlık Mesleğinin Birlikte İcrası, AÜEHFD 2003, S.1-2, s.315 vd.; Kararın orijinal Almanca metni için bkz. OLG- Bayern Beschluss vom 24.11.1994 3 ZBR 115/94, Neue Juristische Wochenschrift, Jahrgang, Heft 1995/3, s.199 vd.

⁹ Avukatların limited şirket şeklinde örgütlenerek avukatlık mesleğini ortak yürütmesine izin veren Bayern Adalet Mahkemesinin kararına benzer kararlar için bkz. Bamberg Eyalet Yüksek Mahkemesi 3.Hukuk Dairesinin 01.02.1996 tarihli kararı (MDR 1996, s.423); Baden-Baden İstinaf Mahkemesi 4. Hukuk Dairesinin 01.05.1996 tarihli kararı (GmbHR 1996, s.924); Baden Württemberg-AnwGH'nin 13.03.1997 tarihli kararı (NJW 1998, s.270); Köln Eyalet Yüksek Mahkemesinin 12.05.1997 tarihli Kararı (NJW 1998, s.271); Bayern Eyalet Yüksek Mahkemesinin 28.08.1996 tarihli kararı (NJW 1996, s.3217-3218). Bkz. **KENDİGELEN / DOĞAN**, s.318 dn.12 ve dn.13.

yılında yürürlüğe giren¹⁰ “Ticari Bir Mesleği İcra Etmeyen Kişilerin Ortaklık Kurarak Mesleklerini Yapmalarına Dair Kanun¹¹” dur¹². 1998 yılında Alman Federal Avukatlık Kanununda¹³ yapılan değişikliklerden¹⁴ sonra ise avukatlık mesleğinin limited şirket şeklinde ortaklaşa yürütülmesi yasal bir düzenlemeye kavuşturulmuştur¹⁵.

Bu ülkelerin dışında Danimarka, Norveç, Hollanda, İsveç gibi¹⁶ Avrupa Birliği¹⁷ ülkeleri ve Amerika Birleşik Devletlerinde de avukatlık mesleğinin ortaklık şeklinde icra edilmesi mümkündür¹⁸.

Çeşitli dünya ülkelerinde avukatlık mesleğinin ortaklık şeklinde icra edilmesinin mümkün olduğu yıllarda, Türkiye’de de avukatlık mesleğinin ortaklık şeklinde icra edilmesi için çeşitli çalışmalar yapılmış ve bir takım kanun

¹⁰ Kanun 25.07.1994 tarihinde kabul edilmiş 01.07.1995’te yürürlüğe girmiştir.

¹¹ Bu kanunun Almanca ismi Gesetz über die Partnerschaftsgesellschaft Anhängiger Freier Berufe (Partnerschaftsgesellschaftsgesetz) dir. Bu kanun için bkz. Gesetz zur Schaffung von Partnerschaftsgesellschaften und zur Aenderung anderer Gesetze, BGBl 1994 I, 1744.

¹² **ARIHAN / KOÇAK**, s. 27; **TURANBOY**, Asuman, Avukatlık Ortaklığı, AÜHFD 2001, S.4, s.42.

¹³ Bundesrechtsanwaltsordnung

¹⁴ 1997 yılında bir tasarı hazırlanmış (Tasarı için bkz. ZIP 1997, 1518) ve bu tasarı 07.09.1998 tarihinde Federal Resmi Gazetede yayınlanarak, Alman Federal Avukatlık Kanununa, avukatlık mesleğinin limited şirket şeklinde ortaklaşa yapılmasına ilişkin §59c - §59m maddeleri eklenmiştir.

¹⁵ Alman Federal Avukatlık Kanununa, avukatlık mesleğinin limited şirket şeklinde ortaklaşa yapılmasına ilişkin eklenen §59c - §59m maddelerinin Türkçe tercümesi için bkz. **KENDİGELEN** Abuzer / **DOĞAN** Fatih, Avukatlık Mesleğinin Birlikte İcrası, AÜEHFD 2003, S.1-2, s.336 vd.

¹⁶ Bu ülkelerde avukatlık mesleğinin ortaklaşa yapılması hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **ARIHAN** Taylan / **KOÇAK** Aslı, Avukatlıkta Ortak Çalışma, ABD 1997, S.2, s.29 vd.

¹⁷ Avrupa Birliğinde avukatlık mesleğinin ortaklaşa yapılmasına ilişkin uygulamalar ve tarihi gelişim için bkz. **GÜNER**, s.506. Ayrıca bkz. **TURANBOY** s.54.

¹⁸ **GÜNER**, s.506; Avrupa Birliğinde Avukatlık Mesleği hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **YILMAZ** Ejder, Avrupa Birliği ile Bütünleşmede Avukatlık Mesleği, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği – Sempozyum 25-29 Ekim 1995 Antalya, s.277 vd.

teklifleri¹⁹ gündeme gelmiştir. Aynı dönemde Türk Hukuk sistemine girecek avukatlık ortaklığının olumlu ve olumsuz yönleri de tartışılmıştır²⁰.

Nihayet, 2.5.2001 tarih ve 4667 sayılı Kanununun 30. maddesi ile 18.3.1969 tarih ve 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 44. maddesi değiştirilmiş ve Avukatlık Ortaklığının Türk Hukuk sistemine girmesi sağlanmıştır²¹.

II. AVUKATLIK ORTAKLIĞININ TANIMI ve UNSURLARI

A. AVUKATLIK ORTAKLIĞININ TANIMI

Avukatlık Ortaklığı, Avukatlık Kanununun²² 44. maddesinde²³ tanımlanmıştır. Bu hükme göre, “avukatlık ortaklığı, aynı baroya kayıtlı birden çok avukatın bu kanuna göre mesleklerini yürütmek için oluşturdukları tüzel kişiliktir”. Bu tanım maddesi avukatlık ortaklığının tüm unsurlarını içermese de avukatlık ortaklığı hakkında kısa ve öz bir bilgi vermektedir. Öte yandan

¹⁹ Bu konudaki çeşitli kanun teklifleri için bkz. **ARIHAN / KOÇAK**, s.38; **SURLU** Mehmet Handan, İzm.BD.1996, S.2, s.90; **İNANICI** Haluk, Avukatlık Mesleğinde İhtisaslaşma ve Şirketleşme, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği – Sempozyum 25-29 Ekim 1995 Antalya, s.142; İzmir Barosunca hazırlanan kanun teklifi için bkz. İzmir Barosu Dergisi 1996, S.2, s.118; Türkiye Barolar Birliğince hazırlanan kanun teklifi için bkz. İzmir Barosu Dergisi 1996, S.2, s.120.

²⁰ **GAGO** Pulat Hüseyin, Avukatlık Mesleği, Avukatın Hak ve Yükümlülükleri, İzmir 1996, s.115; **DENİZ** Bülent, Hukuk Bürolarının Şirketleşmesinde Otomasyonun Rolü, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği – Sempozyum 25-29 Ekim 1995 Antalya, s.147; **İNANICI**, s.139-140.

²¹ Daha sonra 25.11.2001 tarihinde Türkiye Barolar Birliğince hazırlanan Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği ile avukatlık ortaklığının ayrıntıları düzenlenmiş ancak hukuki statüsü tam belirlenmemiştir. Yine avukatlık ortaklığına ilişkin ayrıntıları düzenlemek ve uygulamada birliği sağlamak amacıyla Avukatlık Kanunu (m.44, m.95, m.121) ve Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliğinde (m.5, m.8, m.10, m.12) yer verilen Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesi Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlanarak yayınlanmıştır. Ancak bu düzenlemede avukatlık ortaklığının hukuki niteliğine yer vermemiştir. Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesi için bkz. <http://www.barobirlik.org.tr>.

²² 19.03.1969 tarihinde kabul edilen 1136 sayılı Avukatlık Kanunu RG. 07.04.1969 S.13186.

²³ 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 44. maddesi 4667 sayılı kanun ile değiştirilmiştir. 4667 sayılı kanun için bkz. RG. 10.5.2001 S.243985.

Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliğinin²⁴ amaç başlığını taşıyan birinci maddesi²⁵ avukatlık ortaklığının tanımını yapmamakta ancak tanıma ilişkin birtakım unsurlara yer vermektedir.

Avukatlık Kanununun 44. maddesi ve Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliğinin tamamı dikkate alınarak Avukatlık Ortaklığı, “Aynı baroya kayıtlı birden çok avukatın, aralarında imzaladıkları bir sözleşme²⁶ ile ticari olmayan meslek çalışmalarını ortak bir unvan altında ve ortaklarının müştereken ve sınırsız şekilde sorumlu olduğu, bir tüzel kişilik şeklinde yürütmeleridir” şeklinde tanımlanabilir²⁷.

Avukatlık ortaklığının bu tanımından çeşitli unsurları ortaya çıkmaktadır.

B. AVUKATLIK ORTAKLIĞININ UNSURLARI

1. BİRDEN ÇOK ORTAK

Avukatlık ortaklığının birden çok kişiyle kurulacağı Avukatlık Kanunu m.44/B’de belirtilmiştir. Kanunda belirtilmemiş olsa bile “ortaklık” ibaresinin geçmesi avukatlık ortaklığının birden çok kişi tarafından oluşturulacağını göstermektedir.

Avukatlık Kanunu m.44 avukatlık ortaklığını oluşturan ortakların gerçek veya tüzel kişi olup olamayacağı hakkında açık bir düzenleme getirmemiştir. Ancak avukatlık ortaklığının unvanına ilişkin, “ortaklardan bir ya da birden çok kişinin ad ve/veya soyadlarına avukatlık ortaklığı ibaresi eklenir²⁸” biçimindeki düzenlemeden ortakların, gerçek kişi olması gerektiği

²⁴ Türkiye Barolar Birliği tarafından hazırlanan Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği için bkz. RG. 25.11.2001 S.24594.

²⁵ Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliğinin amaç başlığını taşıyan birinci maddesi şu şekildedir. “Bu Yönetmelik, avukatlık hizmeti vermek üzere faaliyette bulunacak, tüzel kişiliği haiz avukatlık ortaklıklarının; kuruluş, işleyiş, ve sona ermesine ilişkin kuralları belirlemek amacıyla düzenlenmiştir”.

²⁶ Bu sözleşme aynı zamanda avukatlık ortaklığının ana sözleşmesidir. Ana sözleşme, Avukatlık Kanunu ve Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliğinde belirtilen Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesine uygun olmalıdır.

²⁷ Farklı avukatlık ortaklığı tanımları için bkz. **TURANBOY**, s.42; **GÜNER**, s.509.

²⁸ “Ortak avukatlık bürosunda yalnız öz ad ve soyadının kullanılabilceği yolundaki kısıtlamanın amacı, avukatlığın bir kamu hizmeti olduğu gözetilerek, bu niteliğe ve mesleğin onuruna uygun düşmeyecek, ticarete mahsus bir işyeri izlenimi uyandırabilecek ve rekabete neden olabilecek türde büro isimlerinin kullanılmasının önlenmesidir. Yasanın ilgili maddesi mutlaka öz ad ve soyadının birlikte kullanılması gerektiği şeklinde anlaşılmalıdır. Yalnız

çıkartılabilir²⁹. Ayrıca Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği m.12/a da “Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesi’nde ortakların ad ve soyadlarının bulunması gerektiğine” dair düzenleme ile açık şekilde olmasa da avukatlık ortaklığının ortaklarının ancak gerçek kişi olabileceğini belirtilmektedir.

Avukatlık mesleğine kabul şartlarını taşıyan Avukatlık Kanununun 3. maddesi Avukatların Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olması şartını aramaktadır. Yukarıda yaptığımız açıklamalar ile Av.K. m.3 birlikte değerlendirdiğinde avukatlık ortaklığı ortaklarının sadece Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı gerçek kişiler olacağı düşünülebilir. Ancak Av.K. m.44 ve Av.Ort.Yön. m.2 ve m.11 yabancı avukatlık ortaklıklarının³⁰ da Türkiye’de faaliyet gösterebileceği kuralını getirmiştir. Böylece avukatlık ortaklığına ortak olabilme hem Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı hem de yabancı uyruklu gerçek kişi avukatlara açık şekilde düzenlenmiştir.

2. ORTAKLARIN AVUKAT SIFATI

Avukatlık ortaklığının tanımını yapan Av.K.m.44/B “aynı baroya kayıtlı birden çok avukat”, ibaresi ile avukatlık ortaklığını oluşturan ortakların ancak avukat sıfatını³¹ haiz kişilerden oluşabileceğini düzenlemiştir³².

Avukat sıfatını haiz olmak hem avukatlık ortaklığı kurulurken³³ hem de avukatlık ortaklığı payı devralınırken önem taşımaktadır. Av.K.m.44/B ve Av.Ort.Yön.m.16 ortaklık payının ancak avukat sıfatını haiz kişilere

soyadının kullanılması da yukarıda değindiğimiz sakıncalara yol açmayacağı için mümkündür. Kovuşturma konusu olayda her üç avukatın da soyadları “Kuru” olduğundan, “Kurular Hukuk Bürosu” ibaresinin kullanılmasında Yasaya aykırı bir yön bulunmamaktadır.” TBB Disiplin Kurulu, T.13.09.1997 E.97 K.81 (GÜNER, s.507)

²⁹ GÜNER, s.510

³⁰ Yabancı Avukatlık Ortaklıkları yabancı sermayeyi teşvik mevzuatı çerçevesinde ve mütekabiliyet esasına göre Türkiye’de kurulabilir ve ancak yabancı hukuklar ve milletlerarası hukuk konularında danışmanlık yapabilirler. (Av.Ort.Yön.m.2 ve m.11)

³¹ Avukat sıfatının nasıl kazanıldığı ve avukatlık mesleğine kabul için aranan şartlar Avukatlık Kanununda düzenlenmiştir. Avukatlık mesleğine kabul şartları için bkz. Av.K. m.3.

³² TURANBOY, s.46; GÜNER, s.510

³³ Avukatlık ortaklığı ortaklarının, ortaklık kurulurken avukat sıfatını haiz olmaları gerektiği gibi ortaklık devam ettiği sürece de avukat sıfatını haiz olmaları gerekir. Çünkü avukat sıfatını kaybeden kişi avukatlık ortaklığındaki avukatlık sıfatını da kaybeder. Bkz. Av.Ort.Yön. m.16, m.25, m.26.

devredilebileceğini belirtmektedir. Kanun koyucu bu düzenleme ile kuruluş aşamasında tüm ortakları avukat olan avukatlık ortaklığının kuruluşta sonra da bu özelliğini korumasını istemiştir. Kanun koyucu böyle bir düzenleme getirerek ortaklık payının devrinin ancak avukat sıfatını haiz kişilere yapılabileceğine dair kanuni bir bağlam da getirmiştir³⁴.

Sonuç olarak, avukat ortaklığını hem başta kuran ortaklar hem devam ettiren ortaklar hem de sonradan ortaklık paylarını devralarak ortak olanlar, ancak meslekten kişiler³⁵ yani avukat sıfatını haiz kişiler olabilir.

3. AYNI BAROYA KAYITLI OLMA

Avukatlık Ortaklığını oluşturan ortakların avukat sıfatını haiz olmasının yanında tamamının aynı baroya kayıtlı olması gerekmektedir. Bu kural Av.K.m.44/B ve Av.Ort.Yön.m.7’de düzenlenmiştir³⁶.

Avukatlık Kanunu m.77’e göre bölgesi içinde en az otuz avukat bulunan her il merkezinde bir baro kurulur. Kurulmuş barolardaki avukat sayısının otuzun altına düştüğü veya baro kurulamayan yerlerin en yakın baroya bağlanmasına veya bunların birleştirilerek bir baro kurulmasına ve merkezlerinin belirlenmesine Türkiye Barolar Birliği tarafından karar verilir. İşte “aynı baroya kayıtlı olma” şartındaki aynı baro kavramı da Av.K.m.77’e göre Türkiye Barolar Birliği tarafından tescilleri yapılan barolar dikkate alınarak değerlendirilir³⁷.

4. ORTAKLIK SÖZLEŞMESİ

Avukatlık ortaklığının kurulabilmesi için bir sözleşmenin varlığı ve bu sözleşmenin tüm ortaklar tarafından imzalanması gerekmektedir³⁸. Bu sözleşmenin aynı zamanda Türkiye Barolar birliği tarafından düzenlenen³⁹

³⁴ Avukatlık Kanunu m.3’e göre avukatlığa kabul şartları:

- a. Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olmak.
- b. Türk Hukuk fakültelerinden birinden mezun olmak veya yabancı memleket hukuk fakültesinden mezun olupta Türkiye hukuk fakülteleri programlarına göre noksan kalan derslerden başarılı sınav vermiş bulunmak,
- c. Avukatlık stajını tamamlayarak staj bitim belgesi almış bulunmak,
- d. Avukatlık sınavını başarmış olmak.
- e. Levhasında yazılmak istenen baro bölgesinde ikametgahı bulunmak,
- f. Bu kanuna göre avukatlığı engel bir hali olmamak gerekir.

³⁵ **SUNGURTEKİN**, Avukatlık Mesleği, s.143.

³⁶ **GÜNER**, s.510

³⁷ **TURANBOY**, s.43.

³⁸ **GÜNER**, s.509

³⁹ Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesi ve Yabancı Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesi için bkz. www.barobirlik.org.tr.

“Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesi”ne⁴⁰ uygun olması gerekmektedir (Av.Ort.Yön.m.12). Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesine uygun olarak hazırlanan ortaklık ana sözleşmesine, sözleşmeyi imzalayan ortakların belirlediği özel hükümler de konulabilir (Av.Ort.Yön.m.5). Ancak bu özel hükümler, Avukatlık Kanununa, Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliğine, hukuka, ahlaka, meslek kurallarına, mesleğin onuruna ve bağımsızlığına aykırı olamaz.

Kanunun, ‘avukatlık ortaklığı ana sözleşmesinin, Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesine uygun olması ve tüm ortaklarca imzalanması gerektiği’ kuralını getirmesi, kanun koyucunun ortaklık ana sözleşmesinin yazılı olması ve yazılı şeklin geçerlilik şekli olmasını istediğini ortaya koymaktadır⁴¹.

Kuruluş aşamasında tüm ortaklarca hazırlanıp imzalanan⁴² ortaklık ana sözleşmesi ortaklar kurulu⁴³ tarafından değiştirilebilir. Ortaklar kurulunun görevlerini sayan Av.Ort.Yön.m.18/k’daki “Ortaklık ana sözleşmesinde ihtiyaç duyulacak değişiklikler konusunda karar vermek” hükmü ile sözleşmeyi değiştirme görevi ortaklar kuruluna verilmiştir.

Ortaklar kurulu tarafından ana sözleşmenin değiştirilebilmesi için adi nisap yeterlidir. Çünkü kanunda herhangi bir ağırlaştırılmış nisap belirtilmemiştir. Nitekim ortaklıktan çıkarılmayı düzenleyen Av.Ort.Yön.m.26

⁴⁰ Av.Ort.Yön.m.12’ye göre Avukatlık Ortaklığı Tip Ana Sözleşmesi aşağıdaki hususları kapsar: a. Ortakların adı soyadı, uyruğu ve açık ikamet adresleri, kayıtlı oldukları Baro, Baro sicil ve birlik numaraları, b. Ortaklığın ünvanı ve adresi, c. Ortaklığın süresi, d. Ortaklık payları, e. Ortaklar arasındaki ilişkiler ve uyuşmazlıkların çözümü esasları, f. İş ve davalarla ilgili iş bölümü esasları, g. Yönetici ortakların yetkileri, h. Ortaklığın yönetimi ve temsili, ı. Ortaklar Kurulu, j. Kurulun görev ve yetkileri, k. Gelir ve giderin paylaşılması, l. Denetim, m. Ortaklıktan çıkma., n. Ortaklıktan çıkarılma, o. Pay devri ve hükümleri, p. Ortaklığın sona ermesi, r. Fesih, infisah, s. Tasfiye

⁴¹ **TURANBOY**, s.42; **GÜNER**, s.509

⁴² Avukatlık Kanununda ve Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliğinde imzaların nerede ve nasıl atılacağına dair bir açıklama bulunmamaktadır. Bu yüzden ana sözleşmenin tüm ortaklarca imzalanması yeterli görülmelidir. Ticaret Kanununda yer alan ortaklıkların kuruluşunda ortakların imzalarının noterce onanması koşulu bulunmaktadır. Avukatlık ortaklığında ise, Ticaret Kanunundan farklı olarak, ortaklığın kurulması sırasında ortaklarca hazırlanan ana sözleşmenin altındaki imzaların noterlikçe onanması, kanunda ve yönetmelikte bu yönde bir şart olmadığı için, zorunlu değildir. Aynı yönde bkz. **GÜNER**, s.510.

⁴³ Ortaklar Kurulu ortaklığın tüm pay sahiplerinden oluşan topluluğa verilen addır. Ortaklar kurulu için bkz. Av.Ort.Yön.m.17.vd.

ortaklıktan çıkarılma için ortaklar kurulunun üye tam sayısının ¾'ü ile karar vereceğini belirtmiştir. Sözleşmenin değiştirilmesinde böyle ağırlaştırılmış bir nisap öngörülmediği için adi nisap avukatlık ortaklığı ana sözleşmesinin değiştirilmesi için yeterlidir⁴⁴. Ancak ortaklar ana sözleşmeye, sözleşme değişikliği için ağırlaştırılmış nisap aranacağı şartını koyabilirler. Çünkü ana sözleşme ile ortaklar kurulunun toplantı ve karar nisapları serbestçe düzenlenebilir (Av.Ort.Yön.m.17/II).

5. AVUKATLIK MESLEĞİNİN YÜRÜTÜLMESİ

Hukukumuzda yer alan ortaklıkların tamamı belli bir amacı gerçekleştirmek üzere kurulmaktadır⁴⁵. Avukatlık ortaklığı ise Av.K.m.44/B ve Av.Ort.Yön.m.1'e göre avukatlık hizmeti vermek üzere kurulmalıdır. Dolayısıyla avukatlık ortaklığının amacı da avukatlık mesleğinin yürütülmesidir⁴⁶.

Ticaret Kanunu, ortaklık⁴⁷ türlerini 136. maddesinde saymıştır⁴⁸. Bu hükme göre ticaret ortaklıkları kolektif, komandit, limited, anonim ve kooperatif şirketlerdir. Bu ortaklıkların her biri de belli bir amacı gerçekleştirmek için kurulmaktadır. Kolektif ve komandit şirketler ticari işletme işletmek amacı ile kurulurken (TK.m.153, m.243), limited ve anonim şirketler her türlü iktisadi amacı gerçekleştirmek için kurulmaktadır. (TK.m.271, m.503)⁴⁹ Kooperatifler ise üyelerinin ihtiyaçlarını korumak amacıyla kurulmaktadır (Koop.K.m.1)⁵⁰.

Avukatlık ortaklığının amacı avukatlık mesleğinin yürütülmesi olduğu için kolektif, komandit, limited, anonim ve kooperatif şirketlerin amacı ile avukatlık ortaklığının amacı benzerlik göstermemektedir. Çünkü avukatlık ortaklığının amacı ne ticari bir işletme işletmek ne iktisadi bir amacı gerçekleştirmek ne de üyelerinin ihtiyaçlarını karşılamaktır⁵¹. Nitekim

⁴⁴ GÜNER, s.519

⁴⁵ ARSLAN İbrahim, Şirketler Hukuku Bilgisi, Konya 2005, s.12-13.

⁴⁶ GÜNER, s.512

⁴⁷ Türk Ticaret Kanunu dışında çeşitli özel kanunlarla da ortaklıklar düzenlenmiştir. Örneğin Sigorta Şirketleri ve Bankalar.

⁴⁸ TK.m.136'da sayılmamakla beraber Donatma iştiraki ve yapı ortaklığı da Ticaret Kanununda düzenlenen ortaklıklardandır. Donatma iştiraki hakkında bkz. KARAHAN Sami, Ticari İşletme Hukuku, Konya 2005, s.88 vd.

⁴⁹ TK. m.503'te limited şirketlerin her türlü iktisadi amaç için kurulabileceği açıkça belirtilmemekle birlikte, TK. m.503/III'ün TK. m.271'e yaptığı yollama nedeniyle limited şirketler de her türlü iktisadi amaç için kurulabilir.

⁵⁰ ARSLAN, s.12

⁵¹ GÜNER, s.513

Av.Ort.Yön.m.4 ‘avukatlık ortaklığının çalışması meslek çalışması olup, ticari sayılmaz’ kuralını koyarak bunu belirtmiştir. Av.Ort.Yön.m.4. avukat ortaklığının ticari sayılmayacağını belirtmese bile avukatlık ortaklığı ticari sayılmayacaktı. Çünkü avukatlık ortaklığının konusu avukatlık mesleğinin yürütülmesi olup, avukatlık mesleği ticari bir amaç için yapılamaz⁵². Avukat için öngörülen ticari amaç için işini yapamama yasağı avukatın ortakları ve yanında çalıştırdığı avukatlar için de geçerlidir⁵³.

6. TÜZEL KİŞİLİK

Av.K.m.44/B ve Av.Ort.Yön.m.1’e göre kurulacak olan avukatlık ortaklığı tüzel kişiliği haizdir. Avukatlık ortaklığı kurumunu getiren 4667 sayılı Kanun aynı zamanda avukatlık ortaklığına tüzel kişiliği haiz olma özelliğini de vermiştir. 4667 sayılı Kanundan önce avukatlık ortaklığının kurulup kurulamayacağı⁵⁴ ve kurulursa tüzel kişiliği haiz olup olmayacağı⁵⁵ tartışılmaktaydı. Hatta böyle bir ortaklık oluşturan avukatların cezai müeyyideyle karşılaşması mümkündür⁵⁶.

4667 sayılı Kanun öncesi yapılan tartışmalarda genel itibariyle avukatlık ortaklığına Kanun tarafından tüzel kişilik tanınmadığı bu yüzden de

⁵² Sungurtekin’e göre avukatlık niteliği itibariyle kar gütme ile bağdaştırılmaz, zira bir kamu hizmetidir. (SUNGURTEKİN, Avukatlık Mesleği, s.133).

⁵³ “... yasaklayıcı hüküm avukatın ortağını da kapsar.” TBB.YKK.24.2.1973 (MÜDERRİSOĞLU Feridun, Avukatlıkta Vekalet ve Ücret Sözleşmesi, Ankara 1974, s.591).

⁵⁴ Ayrıntılı bilgi için bkz. **FERAH** Hüseyin Avni, Avukatlık Şirketlerinin Kuruluş Tartışmaları ile İlgili Bir Değerlendirme, TBBD 1998, S.1, s.73 vd.; **SURLU**, s.87, vd.

⁵⁵ **İNANICI**, Haluk, Avukatlık Mesleğinde İhtisaslaşma ve Şirketleşme, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği Sempozyumu, 25-29 Ekim1995 Antalya , s.138; **SUNGURTEKİN**, Avukatlık Mesleği, s.135.

⁵⁶ “Tacirlik, avukatlıkla birleşmeyen işler arasındadır. Ortakları avukat olsa da “tacir” olan ve dolayısıyla hukuksal yapısı itibariyle ticari amaç gütmesi doğal olan bir ticaret şirketinin baroya kaydedilmesi yalnız avukatların yapabileceği işlerle meşgul olması olanaksızdır.” İstanbul Barosu Disiplin Kurulu 25.1.1997 tarih ve 144/9 sayılı bu kararıyla “Yasa Uluslar arası Hukuk Ticaret ve Temsilcilik Hizmetleri Limited Şirketi”ni kuran avukatlar disiplin cezası ile cezalandırmıştır. (ABD 1997, S.2, s.144).

tüzel kişiliği haiz olamayacağı belirtilmekteydi⁵⁷. Ancak 4467 sayılı Kanun tartışmalara son vermiş ve avukatlık ortaklığına tüzel kişilik tanımıştır.

Av.Ort.Yön.m.9'a göre Avukatlık ortaklığı, Baro Avukatlık Ortaklığı Siciline yazılmakla tüzel kişilik kazanır⁵⁸. Avukatlık Ortaklığı Siciline yazılmadan diğer bir deyişle tüzel kişilik kazanmadan önce ortaklık unvanı kullanamaz ve ortaklık adına mesleki faaliyette bulunamaz (Av.Ort.Yön.m.9). Avukatlık ortaklığı, Baro Avukatlık Ortaklığı Siciline kaydedilmeden kurulmuş sayılmaz. Dolayısıyla avukatlık ortaklığının kuruluşunda sicile kayıt ihbari değil, ihdasidir⁵⁹.

Avukatlık Ortaklığının tüzel kişilik kazanmak için yapacağı başvuru ortaklığı kurmak isteyen avukatların tümünün imzasını taşıyan bir dilekçe ile yapılır. Başvurunun yapılacağı yer, ortaklık avukatlarının tamamının kayıtlı olduğu barodur. Avukatlık Ortaklığı kurma başvurusu Baro Yönetim Kurulu tarafından kanun ve yönetmeliğe uygun bulunduğu takdirde, Baro Avukatlık Ortaklığı Siciline⁶⁰ yazılır (Av.Ort.Yön.m.9). Böylece Avukatlık Ortaklığı tüzel kişilik kazanır, ortaklık unvanını kullanarak, ortaklık adına mesleki faaliyetlerde bulunabilir. Avukatlık ortaklığına, Baro Avukatlık Ortaklığı Siciline kayıt olduğuna dair bir belge verilir.

Avukatlık ortaklığı, Baro Avukatlık Ortaklığı Siciline kayıt olarak kurulmasından sona erinceye kadar⁶¹ kazanmış olduğu bu tüzel kişiliği haizdir. Tasfiye haline giren ortaklık ise tasfiye sonuna kadar, tasfiye işleriyle sınırlı kalmak koşuluyla tüzel kişiliği haizdir (Av.Ort.Yön.m.29/II). Tasfiye haline giren ortaklığın durumu Baro Avukatlık Ortaklığı Siciline de işlenir (Av.Ort.Yön.m.29/IV).

⁵⁷ **SUNGURTEKİN**, Avukatlık Mesleği, s.131 vd.

⁵⁸ Avukatlık ortaklığı sicili de ticaret sicili gibi meslek kuruluşları tarafından tutulan bir sicildir. Ticaret sicili hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **KARAHAN**, s.111 vd.

⁵⁹ Sicile kaydedilen işlemler açısından avukatlık ortaklığı sicili de ticaret sicili gibi ihbari ve ihdasi fonksiyonlara sahiptir. Ticaret sicilinin ihbari ve ihdasi fonksiyonları hakkında ayrıntılı bilgi için bkz **KARAHAN**, s.125 vd.

⁶⁰ Avukatlık Ortaklığının kaydedildiği Baro Avukatlık Ortaklığı Sicili niteliği itibarıyla genel değil, özel bir sicildir. Bu sicil tüzel kişiliği bulunan bir kamu kurumu olan baro tarafından tutulduğu için, sicili kayıtları, aksi ispat olunana kadar doğru sayılır (MK.m.7).

⁶¹ Avukatlık Ortaklığı belli bir süre için kurulabileceği gibi süresiz olarak da kurulabilir. Belli süreli kurulmuş Avukatlık Ortaklığı için bu süre ana sözleşmesinde belirtilmelidir. Ana sözleşmede herhangi bir süre yoksa ortaklık süresiz kurulmuş kabul edilir (Av.Ort.Yön.m.14).

III. AVUKATLIK ORTAKLIĞININ HUKUKİ NİTELİĞİ

A. GENEL OLARAK

Bir ortaklık olarak “avukatlık ortaklığı” 4667 sayılı Kanun ile hukuk sistemimize girmiş ve aynı kanun ile bu ortaklığa tüzel kişilik verilmiştir. Ancak ortaklığa verilen bu tüzel kişilik daha önce hukukumuzda var olan⁶² hiçbir ortaklıkla ilişkilendirilmemiş sadece tüzel kişiliğe sahip bir ortaklık olduğunun belirtilmesiyle yetinilmiştir⁶³. Oysa diğer bazı ülkelerde avukatlık ortaklığının önceden var olan ortaklıklardan birinin statüsü içinde kurulabileceği benimsenmiştir. Örneğin, Almanya’da avukatlık ortaklığının limited şirket şeklinde kurulabileceği benimsenmiştir⁶⁴. Avukatlık ortaklığının statüsünün belirlenebilmesi için bu ortaklık türünün hukukumuzda var olan diğer ortaklık türleri ile karşılaştırılması gerekmektedir.

B. DİĞER ORTAKLIK TÜRLERİ İLE KARŞILAŞTIRILMASI

1.KOLLEKTİF ve KOMANDİT ORTAKLIKLARLA KARŞILAŞTIRILMASI

Kollektif ve komandit ortaklıklar (paylı komandit ortaklıklar dahil), ticari işletme işletmek amacıyla kururlar⁶⁵ (TK.m.153 ,m.243). Avukatlık ortaklığı ise ticari amaç için değil avukatlık mesleğinin icrası için kurulur⁶⁶. Nitekim Av.Ort.Yön.m.4’e göre avukatlık ortaklığının çalışması meslek çalışması niteliğinde olup ticari sayılmaz. Bu yüzden kollektif veya komandit ortaklık statüsü avukatlık ortaklığı için uygun değildir.

Nitelik olarak kollektif ve komandit ortaklık gibi şahıs ortaklıkları statüsüne alınamayan avukatlık ortaklığı, vergi hukuku bakımından ise, bu şahıs şirketleri ile ilişkilidir. Av.K.m.44/B ve Av.Ort.Yön.m.4’e göre avukatlık ortaklıklarına vergilendirme bakımından şahıs şirketlerine ilişkin hükümler

⁶² Limited, anonim, kollektif, komandit ortaklıklar, kooperatifler veya adi ortaklık ile ilişkilendirilmemiştir.

⁶³ Fransa’da da avukatlık ortaklığı önceden varolan herhangi bir ortaklık türü ile ilişkilendirilmemiştir. Fransa’da avukatlık ortaklığı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. ÜNALÇIN, s.549 vd.

⁶⁴ Almanya’da Bayern Eyalet Yüksek Mahkemesi 3.Hukuk Dairesinin 24.11.1994 tarihli kararıyla avukatlık ortaklığının limited şirket şeklinde kurulabileceği kabul edilmiştir. Bu kararın Türkçe tercümesi için bkz. **KENDİGELEN** Abuzer / **DOĞAN** Fatih, Avukatlık Mesleğinin Birlikte İcrası – Avukatlık Limited Şirketi AÜEHFD.2003, Zb1-2, s.315 vd. Ayrıca bu karar hakkındaki yorumlar için bkz. **ARINIR**, s.115 vd.

⁶⁵ **ARSLAN**, s.12

⁶⁶ Avukatlık ortaklığının kuruluş amacı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. II.5.

uygulanır. Gelir Vergisi Kanunu m.65'e göre, kolektif, adi komandit ve adi ortaklıklar tarafından yapılan serbest meslek faaliyeti neticesi elde edilen kazançlar serbest meslek kazancıdır. Gelir Vergisi Kanunu bu tür faaliyetlerden dolayı kişi ortaklıklarının sağladıkları kazancı serbest meslek kazancı saymıştır⁶⁷. Serbest meslek kazancı sermayeden ziyade şahsi mesaiye, ilmi veya mesleki bilgiye veya ihtisasa dayanan ve ticari mahiyette olmayan meslek faaliyeti sonucu elde edilen kazanç olarak tanımlanabilir⁶⁸ (GVK.m.65/I).

Avukat ortaklığı, nitelik olarak kolektif ve komandit ortaklık statüsünde olmamasına⁶⁹ rağmen, vergi hukuku açısından kolektif ve komandit ortaklığa⁷⁰ ilişkin hükümlere tabidir.

2.LİMİTED ve ANONİM ORTAKLIKLA KARŞILAŞTIRILMASI

Limited ve Anonim ortaklıklar ticari işletme kurmak zorunda değildirler⁷¹. Bu nedenle limited ve anonim ortaklıkların avukatların mesleklerini avukatlık ortaklığı şeklinde yürütmeleri bakımından uygun olduğu düşünülebilir⁷². Fakat limited ve anonim ortaklıklar şahıs ortaklığı değil, sermaye ortaklığıdır. Diğer bir deyişle, limited ve anonim ortaklıklar tüzel kişilerin katılımıyla da kurulabilir. Avukatlık ortaklığı ise ancak avukat sıfatını haiz gerçek kişilerce ve mesleki çalışma için kurulabilen bir şahıs ortaklığıdır. Tüzel kişiler veya başka bir avukatlık ortaklığı, avukatlık ortaklığında ortak olarak yer alamaz. Öte yandan, limited ve anonim ortaklıkların amacı, her türlü iktisadi faaliyetin gerçekleştirilmesidir (TK.m.271, m.503)⁷³. Avukatlık ortaklığının amacı ise ticari olmayıp, serbest bir meslek olan avukatlığın yürütülmesidir.

⁶⁷ **BİLİCİ**, s.184.

⁶⁸ Serbest Meslek Kazancı hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. **BİLİCİ** Nurettin, Vergi Hukuku – Türk Vergi Sistemi, Ankara 2002, s.184 vd.

⁶⁹ Avukat ortaklığının kolektif ve komandit ortaklık statüsünde olmadığına dair bkz. **ARIHAN / KOÇAK**, s.34, **TURANBOY**, s.57, **SUNGURTEKİN**, Avukatlık Mesleği, s.141.

⁷⁰ Vergi hukuku açısından avukat ortaklığına kolektif ve komandit şirket statülerinin uygulanması bunların kendi niteliklerinden değil, şahıs şirketi olma özelliklerinden kaynaklanmaktadır.

⁷¹ **ARSLAN**, s.12.

⁷² **SUNGURTEKİN**, Avukatlık Mesleği, s.141, Avukat ortaklığının limited şirket şeklinde örgütlenmesinin avantaj ve dezavantajları için bkz. **ARIHAN / KOÇAK**, s.35.

⁷³ TK.m.503'te limited şirketlerin her türlü iktisadi amaç için kurulabileceği açıkça belirtilmemekle birlikte, TK.m.503/III'ün TK.m.271'e yaptığı yollama nedeniyle limited şirketler de her türlü iktisadi amaç için kurulabilir.

Anonim ortaklıklarda ortak sayısı sınırı bulunmayıp, anonim ortaklık genel itibariyle çok ortaklı oluşumlar için düşünülmüş bir ortaklık türüdür⁷⁴. Diğer yandan anonim ortaklıklarda hisse senetlerinin el değiştirmesi dolayısıyla da ortakların değişmesi oldukça kolaydır. Oysa kişisel güvenin önem taşıdığı ve kişisel ilişkilerin yoğun olduğu avukatlık mesleğinde kişi olarak avukatın şahsı, oldukça önemlidir. Ayrıca anonim ortaklıklarda sermaye unsuru ön planda olmasına rağmen, avukatlık mesleğinde sermayeden ziyade, şahsi mesai, ilmi ve mesleki bilgi daha önemlidir. Bu yüzden avukatlık ortaklığı için anonim ortaklık statüsü uygun değildir.

Limited ortaklıklarda en az 2, en fazla 50 ortak bulunabilir (TK.m.504). Hisse senetlerinin el değiştirmesi, dolayısıyla da ortakların değişmesi oldukça zordur (TK.m.520). Bu durum kişisel güvenin önem taşıdığı ve kişisel ilişkilerin yoğun olduğu avukatlık mesleği için uygundur. Ancak hisse senedi devirlerinin zor olmasına rağmen bunun mümkün olması (özellikle avukat olmayan bir ortağa devrin mümkün olması), limited ortaklıkta da anonim ortaklık gibi sermayenin ön planda olması ve özellikle şirket ortaklarının alacaklılara karşı şirkete koymayı taahhüt ettiği sermaye borcu ile sınırlı olarak sorumlu olması⁷⁵ gibi nedenlerle limited ortaklık statüsünün de avukatlık ortaklığı için uygun olmadığı söylenebilir.

Avukat ortaklığı ile limited ve anonim ortaklıkların bu özellikleri, avukatlık ortaklığı için limited ve anonim ortaklık statüsünün uygun olmadığını göstermektedir.

3. ADİ ORTAKLIKLA KARŞILAŞTIRILMASI

Ortaklıklar hukukunda “numerus clauses” ilkesi benimsenmiştir. Yani ortaklık tipleri kanunda belirtilenlerle sınırlandırılmıştır. Bunların dışında sözleşme ile yeni ortaklık türü oluşturulması mümkün değildir⁷⁶. Bir ortaklık Ticaret Kanununda tarif edilen ortaklıkların mümeyyiz vasıflarını haiz değil ise o ortaklık BK.m.520 uyarınca adi ortaklıktır⁷⁷.

⁷⁴ ARSLAN, s.133

⁷⁵ Limited ortaklıkta avukatın, şirket borçları için, alacaklılara karşı sadece ortaklığa koymayı taahhüt ettiği sermaye miktarı ile sorumlu olması ve ayrıca ortaklığı sorumluluğunun sermaye miktarı ile sınırlı olması müvekkiller açısından dezavantajdır. Bu dezavantajı aşmak için çeşitli önlemler alınabilir. Örneğin ortak avukat için mesleki sorumluluk sigortası zorunlu hale getirilebilir. Bu konuda bkz. SUNGURTEKİN, Avukatlık Mesleği, s.142 ; ARIHAN / KOÇAK, s.34-35 ; SUNGURTEKİN, Şirketleşme, s.102.

⁷⁶ POROY / TEKİNALP /ÇAMOĞLU, §1 N.18.

⁷⁷ ARSLAN, s.32.

Adi ortaklık kanuna ve ahlaka aykırı olmayan her türlü amaç için kurulabilir⁷⁸. Diğer bir deyişle adi ortaklık, avukatlık mesleğinin icrası için de kurulabilir. Nitekim 4667 sayılı Kanun ile avukatlık ortaklığı hukuk sistemimize girmeden önce avukatların ortak çalışması adi ortaklık şeklinde örgütlenmekteydi. Doktrinde de avukatların ortak çalışmasının adi ortaklık şeklinde yapılabileceği savunulmaktaydı⁷⁹. Adi ortaklıkta, avukatlık ortaklığında olduğu gibi, ortaklar üçüncü kişilere karşı müteselsilen ve sınırsız olarak sorumludur. Aynı zamanda sorumluluk birinci derecede şirkete değil, ortaklara aittir. Bu özellikleri ile adi ortaklık, avukatlık ortaklığı ile pek çok yönden benzerlikler göstermektedir. Fakat bu benzerlikler avukatlık ortaklığının adi ortaklık statüsünde olduğunu söylememiz için yeterli değildir. Çünkü hem Av.K.m.44/B hem de Av.Ort.Yön.m.1 avukatlık ortaklığına tüzel kişilik tanıyarak tüzel kişiliği olmayan adi ortaklıktan avukatlık ortaklığını ayırmıştır. Dolayısıyla avukatlık ortaklığının adi ortaklık statüsünde de olmadığını söyleyebiliriz.

Kanunda düzenlenen ve tüzel kişiliği haiz avukatlık ortaklığı dışında, avukatlık mesleğinin birden çok avukat tarafından adi ortaklık şeklinde yürütülmesi ise her zaman mümkündür⁸⁰. Buna herhangi bir engel olmadığı gibi, kanuna, ahlaka aykırı olmamak şartı ile her türlü amaç için kurulabilen adi ortaklığın amacı ve adi ortaklığın elde edilen menfaatlerden ortaklaşa faydalanma gayesi⁸¹ avukatlık mesleğinin birden çok avukatça ortaklaşa yapılmasına uygundur. Nitekim Av.K. m.44/A'da "Aynı Büroda Birlikte Çalışma"⁸² ifadesi ile düzenlenen ve tüzel kişiliği bulunmayan avukatlıkta birlikte çalışma sistemi, adi ortaklık statüsüne uygundur⁸³.

⁷⁸ ARSLAN, s.39.

⁷⁹ SUNGURTEKİN, Avukatlık Mesleği, s.131; ARIHAN / KOÇAK, s.18; FERAH, s.76; KİP, s.680 ; KENDİGELEN / DOĞAN, s.316.

⁸⁰ KENDİGELEN / DOĞAN, s.316.

⁸¹ DOMANIÇ adi şirketleri, nitelik ve faaliyet konuları bakımından ticari işlemlerle uğraşanlar – gayri ticari işlemlerle uğraşanlar şeklinde ikiye ayırmaktadır. İkinci gruptaki adi şirketler, ekonomik amaçlı olmakla beraber yaptıkları iş ticari değildir. (DOMANIÇ Hayri, Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul 1988, s.75).

⁸² Av.K. m.44/A' da düzenlenen "Aynı Büroda Birlikte Çalışma" inceleme konumuz kapsamında yer almadığı için ayrıntıya girilmemiştir. Aynı büroda birlikte çalışma hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. GÜNER, s.507 vd.; ARIHAN Taylan / KOÇAK Aslı, Avukatlıkta Ortak Çalışma, ABD 1997, S.2, s.18 vd.

⁸³ Aynı yönde bkz. GÜNER, s.507 vd.

C. HUKUKİ NİTELİĞİ

4667 sayılı Kanun ile düzenlenen avukatlık ortaklığı yukarıda da açıklandığı gibi hukukumuzda var olan ortaklıkların hiç birinin statüsüne uygun değildir. Bu yüzden avukatlık ortaklığı “sui generis – nev’i şahsına münhasır bir ortaklıktır”⁸⁴. Gerçekten de hem Av.K.m.44/B hem de Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği incelendiğinde avukatlık ortaklığının, hukukumuzda var olan ortaklıklardan farklı, kendine özgü özelliklere sahip olduğu görülecektir.

Avukatlık ortaklığı Avukatlık Kanunu ve Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği ile konulan kurallara tabi, kendine özgü ve Ticaret Kanununda sayılan ortaklık türlerinden ayrı statüye sahip bir ortaklık türüdür. Özellikle Ticaret Kanununda düzenlenen ortaklıkların, emek ve sermayeyi ortak amaç olan gelir elde etme doğrultusunda bir araya getirerek oluşmaları⁸⁵, amacı kesinlikle ticari olmayan avukatlık ortaklığını bu ortaklıklardan ayırmaktadır.

Avukatlık ortaklığı kendisi ile aynı maddede⁸⁶ düzenlenen ve benzer özellikler taşıyan “Aynı Büroda Birlikte Çalışma”⁸⁷’den da farklıdır⁸⁸. Aynı büroda birlikte çalışmada da aynı baroya kayıtlı birden çok avukat, ticari olmayan avukatlık mesleğinin yürütümü için aynı büroyu paylaşmaktadır. Ancak bu birlikteliğin tüzel kişiliği olmayıp birlikte çalışan avukatlar, avukatlık mesleğini ayrı ayrı yürütmekte ve sadece gelir-gider paylaşımı gibi nedenlerle bir araya gelip aynı büroyu paylaşmaktadırlar.

Avukat ortaklığı ancak avukatlık mesleğini icra eden kişilerce oluşturulabileceği için bu ortaklıkta sermayeden çok, ortakların kişiliği, özellikle mesleki faaliyetleri önemlidir. Bu yüzden sadece gerçek kişiler ve avukatlık mesleğini yürütenlerce kurulabilmektedir.

Bir ortaklık adı altında ve tüzel kişiliğe sahip olarak ve müşterek bir isim altında kurulmasına rağmen yürüttüğü faaliyet ticari değil mesleki bir faaliyettir. Bir tüzel kişilik oluşturmasına ve ticari bir faaliyet yapmamasına

⁸⁴ GÜNER, s.509

⁸⁵ ARSLAN, s.12

⁸⁶ Aynı büroda birlikte çalışma 1136 sayılı Avukatlık Kanununu m.44/A’da düzenlenmiştir.

⁸⁷ Aynı büroda birlikte çalışma hakkında ayrıntılı bilgi için bkz. GÜNER, s.507 vd.

⁸⁸ Aynı yönde bkz. KENDİGELEN / DOĞAN, s.315-316; GÜNER kanunda ortaklık ifadesi kullanılsa da, aynı büroda birlikte çalışmanın da, kendine özgü kuralları olan bir adi ortaklık olduğunu savunmaktadır (s.507). Ayrıntılı bilgi için bkz. GÜNER, s.507; SUNGURTEKİN, Avukatlık Mesleği, s.130 vd.

rağmen, hukukumuzdaki diğer ortaklıklardan farklı olarak, ortaklar, ortaklık alacaklarına karşı birinci derecede müştereken ve müteselsilen sınırsız sorumludur. Ortaklığa katılım payı olarak, mesleki faaliyetin gerçekleştirilmesine uygun her türlü maddi değere sahip varlık getirilebilmekte⁸⁹ fakat ortaklık payı rehnedilememekte ve ancak avukatlık mesleğini yürüten kişilere devredilebilmektedir⁹⁰ (Av.Ort.Yön.m.16).

Kurulması için belli bir sermaye⁹¹ ve süre sınırı getirilmemiş olan avukat ortaklığının unvanı⁹² bir yada birkaç ortağın adı ve/veya soyadlarına “Avukatlık Ortaklığı” ibaresinin eklenmesinden oluşur⁹³. Bu özellikleri ile diğer ortaklık türlerinden farklı olan avukatlık ortaklığında dikkat çeken diğer bir özellikte kanun koyucunun birçok konuda ortakların kendi iradeleri ile oluşturacakları sözleşme hükümlerine öncelik vermesidir.

Netice itibariyle, 4667 sayılı Kanun ile hukuk sistemimize giren ve Avukatlık Kanunu m.44/B’de düzenlenen avukatlık ortaklığı, aynı baroya kayıtlı birden çok avukatın ticari olmayan mesleki çalışmalarını birlikte bir tüzel kişilik altında yürüttükleri, ortak avukatların ortaklık alacaklarına karşı (aynen şahıs şirketlerinde veya adi ortaklıkta olduğu gibi) müştereken ve müteselsilen sınırsız

⁸⁹ Av.Ort.Yön.m.6’ya göre “Anasözleşmede ortakların taahhüt ettikleri “ortaklığa katılım payı” her ortak için ayrı ayrı gösterilir. Ortaklar, ortaklığa katılım payı olarak; mesleki faaliyetin gerçekleştirilmesine uygun gayrimenkul, menkul, nakit para, mesleki doküman, arşiv, bilgi ve emek taahhüt edebilirler.”

⁹⁰ Miras halinde bile, ortağın mirasçılarının avukatlık mesleğini icra eden kişiler olması halinde mirasçılar payı devralabilmektedir (Av.Ort.Yön.m.16/IV). Ayrıca avukatlar süreli veya süresiz olarak pay devirlerini yasaklayabilirler.

⁹¹ Avukatlık ortaklığının kurulması için herhangi bir sermaye sınırlamasının getirilmemesi ortakların, ortaklık alacaklarına karşı müştereken ve müteselsilen sınırsız sorumlu olmasının bir sonucudur.

⁹² Avukatlık Kanununda “ortaklığın adı” ifadesi kullanılmasına rağmen, Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliğinde “ortaklığın unvanı” ifadesi kullanılmıştır (Av.Ort.Yön.m.13). Kanaatimizce bu iki farklı düzenlemede yer alan ifadeler aynı anlamda kullanılmış ancak dikkatsizlik sonucu bu şekilde ikili bir kullanım ortaya çıkmıştır. İki düzenlemede de kast edilen tüzel kişiliği bulunan avukatlık ortaklığını diğer avukatlık ortaklıklarından ayırt etmeye yarayan avukatlık ortaklığının unvanıdır.

⁹³ **TURANBOY**, s.50; **GÜNER**, s.513

olarak sorumlu olduğu, kendine özgü kuralları olan⁹⁴, ancak vergi hukuku yönünden şahıs şirketlerine ait hükümlere tabi⁹⁵ sui generis bir ortaklık türüdür.

SONUÇ

Avukatlık ortaklığı, aynı baroya kayıtlı birden çok avukatın, aralarında imzaladıkları bir sözleşme ile ticari olmayan meslek çalışmalarını ortak bir unvan altında ve ortaklarının müştereken ve sınırsız şekilde sorumlu olduğu, bir tüzel kişilik şeklinde yürütmeleridir.

Avukatlık ortaklığı, 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 44. maddesi ve Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği ile düzenlenmiştir. Ancak bu düzenlemelerde avukatlık ortaklığının hukuki statüsü tam olarak belirlenmediği gibi avukatlık ortaklığı Türk Hukukunda var olan ortaklık türleri ile de ilişkilendirilmemiştir.

Avukatlık ortaklığı, hukuki nitelik açısından Türk Hukukunda var olan ortaklık türlerinden hiçbirine uygun değildir. Bu yüzden avukatlık ortaklığı, Avukatlık Kanunu ve Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliği ile konulan kurallara tabi, kendine özgü ve Ticaret Kanununda sayılan ortaklık türlerinden ayrı statüye sahip bir ortaklık türüdür. Özellikle Ticaret Kanununda düzenlenen ortaklıkların, emek ve sermayeyi ortak amaç olan gelir elde etme doğrultusunda bir araya getirerek oluşmaları, amacı kesinlikle ticari olmayan avukatlık ortaklığını bu ortaklıklardan ayırmaktadır.

Avukatlık ortaklığı kendisi ile aynı maddede düzenlenen ve benzer özellikler taşıyan “Aynı Büroda Birlikte Çalışma”dan da farklıdır. Aynı büroda birlikte çalışmada da aynı baroya kayıtlı birden çok avukat, ticari olmayan avukatlık mesleğinin yürütümü için aynı büroyu paylaşmaktadır. Ancak bu birlikteliğin tüzel kişiliği olmayıp birlikte çalışan avukatlar, avukatlık mesleğini ayrı ayrı yürütmekte ve sadece gelir-gider paylaşımı gibi nedenlerle bir araya gelip aynı büroyu paylaşmaktadırlar.

Avukatlık ortaklığı hukuki nitelik açısından; aynı baroya kayıtlı birden çok avukatın ticari olmayan mesleki çalışmalarını birlikte bir tüzel kişilik altında yürüttükleri, ortak avukatların, ortaklık alacaklarına karşı (aynen şahıs şirketlerinde veya adi ortaklıkta olduğu gibi) müştereken ve müteselsilen sınırsız olarak sorumlu olduğu, kendine özgü kuralları olan, ancak vergi hukuku yönünden şahıs şirketlerine ait hükümlere tabi sui generis bir ortaklık türüdür.

⁹⁴ Avukat ortaklığına özgü kurallar 1136 sayılı Avukatlık Kanunu m.44/B ve Türkiye Barolar Birliği Avukatlık Ortaklığı Yönetmeliğinde düzenlenen kurallardır.

⁹⁵ Aynı yönde bkz. **KENDİGELEN / DOĞAN**, s.316

BİBLİYOGRAFYA

ARIHAN Taylan/KOÇAK Aslı : Avukatlıkta Ortak Çalışma, ABD 1997, S.1-4, s.18 vd.

ARINIR Turhan : Avukatlık Mesleğinin Güçlendirilmesinde Ortak Çalışmanın Önemi, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği – Sempozyum 25-29 Ekim 1995 Antalya, s.115 vd.

ARSLAN İbrahim : Şirketler Hukuku Bilgisi, Konya 2004

BİLİCİ Nurettin : Vergi Hukuku – Türk Vergi Sistemi, Ankara 2002

DENİZ Bülent : Hukuk Bürolarının Şirketleşmesinde Otomasyonun Rolü, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği – Sempozyum 25-29 Ekim 1995 Antalya, s.146 vd.

DOMANIÇ Hayri : Adi-Kollektif ve Komandit Şirketler, İstanbul 1988

ERSOY Yüksel : Avukatlıkta Reklam Yasağı ve İhtisaslaşma, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği – Sempozyum 25-29 Ekim 1995 Antalya, s.178 vd.

FERAİH Avni : Avukatlık Şirketlerinin Kuruluş Tartışmaları İle İlgili Bir Değerlendirme, TBBD 1998, S.1, s.73 vd.

GAGO Pulat Hüseyin : Avukatlık Mesleği, Avukatın Hak ve Yükümlülükleri İzmir 1996.

GÜNER Semih : Avukatlık Hukuku, Ankara 2002

HAKİMOĞLU Kemal : Avukatlıkta Ortak Çalışma ve Uzmanlaşma, Ankara Barosu Hukuk Kurultayı, Ankara 2000, s.240 vd.

İNANICI Haluk : Avukatlık Mesleğinde İhtisaslaşma ve Şirketleşme, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği – Sempozyum 25-29 Ekim 1995 Antalya, s.126 vd.

KARAHAN Sami : Ticari İşletme Hukuku, Konya 2004

KENDİGELEN Abuzer / DOĞAN Fatih: Avukatlık Mesleğinin Birlikte İcrası, AÜEHFD. 2003, S.1-2, s.315 vd.

KİP Levent : Avukatlık Şirketleri – Başka Şehirde Büro Açma – Meslekte Uzmanlık – ve Reklam Yasağı, İst.BD 1992, S.7-8-9, s.675 vd.

MÜDERRİSOĞLU Feridun : Avukatlıkta Vekalet ve Ücret Sözleşmesi Ankara 1974.

POROY Reha / TEKİNALP Ünal / ÇAMOĞLU Ersin : Ortaklıklar ve Kooperatifler Hukuku, İstanbul 2003.

SUNGURTEKİN Meral : Avukatlık Mesleği ve Avukatın Hak ve Yükümlülükleri, İzmir 1999 (Avukatlık Mesleği)

SUNGURTEKİN Meral : Avukatlıkta Şirketleşme ve Reklam Yasağı, İzm.BD 1996 S.2, s.99 vd.(Avukatlıkta Şirketleşme)

SURLU Mehmet Handan : Avukatlık Mesleğinin Özellikleri - Avukatlıkta Ortak Çalışma, İzm.BD 1996, S.2, s.87 vd.

TURANBOY Asuman : Avukatlık Ortaklığı, AÜHFD 2001, S.4, s.41 vd.

ULUKAPI Ömer / AKCAN Recep / ERCAN İbrahim : Avukatlık Hukuk Mevzuatı, Konya 2002.

ÜÇALÇIN Pınar : Fransa'da Avukatlık Şirketi, TBBD 1999, S.2, s.549 vd.

YILMAZ Ejder : Avrupa Birliği ile Bütünleşmede Avukatlık Mesleği, Demokratikleşme, İnsan Hakları ve Hukuk Devleti Bağlamında Avukatlık Mesleği – Sempozyum 25-29 Ekim 1995 Antalya, s.277 vd.